

**ZAČEL SEM, KO
SMO SE VSI
POZNALI PO
IMENIH
STR. 4**

**VAŠČANOM
SAM
VAŽNEJŠI KAK
KAKŠEN
MINISTER
STR. 8**

Porabje

ČASOPIS SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Monošter, 6. novembra 2003 * Leto XIII, št. 22

Varaške ženske spejvajo že deset lejt

19. oktobra so se varaške ženske pripravljale na svoj svetek. Deset lejt je minaulo od tistoga mau, ka so začnile vküper popejvati. V Slovenskom kultur-nom in informativnom centri ji je pozdravo predsednik Zveze Slovencev na Madžarskem Jo-že Hirnök. Kak je pravo, žen-ske, stere spejvajo pri mono-štrskij ljudskij pevka, so se pred tridesetimi, štiridesetimi lejtami skvarterale iz svoji rojstni vesni v Varaš. Najveksó bogastvo, ka so ga s sebov pri-nesle, so bile tiste pesmi, stere so se kak male deklíčne ali že vekše dekle navčile od svoji starišov ali stari starišov. Te pesmi so nej pozabile, če rejsan so dugo nej spejvale. Lezej je bilau tistim, stere so za moža tó Slovenca mele, bole težko je bi-lau v tisti držinaj, gde je mauž Madžar. Pred desetimi leti se je vküpnajšlo 8-10 žensk, stere so rade spejvale. Ništrne so že spejvale pri drugi skupinaj, bi-le so pa takšne tó med njimi, stere so ešče nigdar nej na oder staupile. Najprva so se same včile, najbolje jim je pomagala Ana Unti, stera dosti-dosti pe-smi zna. Po dve lejtaj se je po-kazalo, ka same ne morejo več, zatok so na Zvezi Slovencev prosile pomauč. Zvezini sode-lavci so ziskali glasbeno peda-goginjo iz Murske Sobot Mari-jo Rituper, stera se je z vese-ljem podala za tau delo.

Marija Rituper je Porabje do-bro poznala, ka je že v sedem-deseti pa osemdeseti lejtaj tó ojdla k nam. Tistoga ipa smo se porabski Slovenci vsakšo tre-tjo leto notpokazali v Ljubljani v Cankarjevem domi. Marija Rituper pa Tomaž Kuhar sta pomagala pri programi, Marija

mlačeci folklorni skupini na Gorenjom Seniki pa odrasli folklori v Sakalauvcaj, Tomaž pa pevskomi zbori Avgust Pa-vel.

1991. leta je Marija znauva za-čnila v Porabje ojditi, vodila je števanovske ljudske pevke. Od leta 1995 je pa prejkvzela va-raške pevke tó.

Marija, kak je tau sama pove-dala na programi, ne vidi svo-joga poslanstva samo v taum, ka se ne pozabijo ljudske pe-smi v Porabji, liki bole v taum, ka se prejk toga ohranja porab-ska reč, ne pozabi se slovenski gezik. Ponosna je na tau, ka se »njene ženske« vsigdar sloven-ski pogučavajo, so se navčile dosti nauvi besed tó. Na začetki je buma težko bilau, nej so vse razmejlje, tak ka je ona dosta-krat nej bila samo leranca za popejvanje, liki leranca za ge-zik tó. Zahvalila se je Klari Fodor, sekretarki Zveze, stera jim od začetka organizira na-stoppe, pomaga pri deli, vse vči-ni, ka je potrejbno, da bi leko redno in normalno delale.

Ženske rade ojdijo na probe, za nji so vaje nej delo, liki bole družabna srečanja. Nejga takše probe, na stero bi nej kaj spe-ke, nej kaj prinesle za pod zaub. Marija Rituper si iz srca želi, da bi se skupini pridružili mladi tó, vej pa če nij nede, te se porabska pesem tó nede več čula.

V programi so zvün varaški pe-vk gorstupile ljudske pevke iz Števanovec, Kroga in Beznovec pa ljudski pevci z Gorenjo-ga Senika. Konferenčna dvora-na je donela, gda so vse pevke in pevci vküper popejvali pe-sem V Porabju dobri so ljudje.

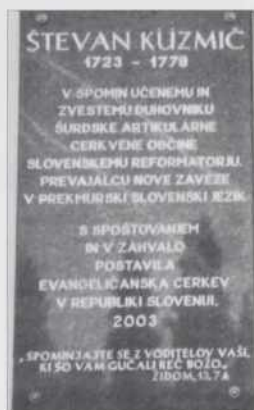
M. Sukič

Surd: Spominska plošča Štefanu Küzmiču

ODZVAL SE JE KLICU DUŠE IN BESEDE!

Pred dnevom reformacije, ki ga evangeličani v Sloveniji praznujejo 31. oktobra, so duhovniku in protestantskemu pisatelju Štefanu Küzmiču na cerkvi v Surdu odkrili in blagoslovili spominsko ploščo v slovenskem jeziku, medtem ko so mu Madžari postavili spominsko obeležje leta 1970. Po bogoslužju v slovenskem in madžarskem jeziku sta ploščo odkrila in blagoslovila škof János Iltzész in Geza Erniša, škof evangeličanske cerkve v Sloveniji. Na slovesnosti v Surdu je bila večina evangeličanskih duhovnikov iz Slovenije, inšpektor dr. Aleksander Kerčmar pa tudi številni obiskovalci iz Prekmurja, zlasti člani Protestantskega društva Pri-

zvestemu duhovniku šurdske artikularne cerkvene občine, reformatorju Slovenecu, prevajalcu Nove zaveze v slovenski prekmurski jezik, je s spoštovano zahvalo postavila evangeličanska

Cerkev v Surdu, kjer so leta 1970 odkrili spominsko ploščo Štefanu Küzmiču v madžarskem jeziku, 25. oktobra 2003 pa v slovenskem jeziku.

mož Trubar. Zastopana je bila tudi posvetna oblast, iz Budimpešte državni sekretar Lajos Vas in iz Ljubljane, v. d. direktor Urada za verske skupnosti dr. Drago Čepar. Na spominski plošči je napisano: „V spomin učenemu in

cerkev v Republiki Sloveniji.“ Enak je tudi tekst v madžarskem jeziku, s tem, da niso uporabili besede „slovenskemu reformatorju“ ampak „vendškemu“. Kdo bi vedel, zakaj? niso slišali za Slovence?

Štefan Küzmič je sprejel v Surdu mesto pastora iz verskih nagibov in ljubeznijo do svojih rojakov. V županiji Somogy je bilo tedaj 11 vasi s priseljenimi prebivalci iz Prekmurja. V kraju Taranj najdemo še starejše ljudi, ki govorijo prekmursko narečje. Škof Geza Erniša je poudaril, da je z odkritjem spominske plošče evangeličanska cerkev v Sloveniji popravila napako, saj bi to gesto pozornosti in zahvale morala storiti že zdavnaj. Tudi zato, ker je bil „báklonosec, ki je svojim ljudem svetil naprej.“ Štefan Küzmič rojen leta 1723 v prekmurskih Strukovcih, umrl je leta 1779 v Surdu, kjer je tudi pokopan na zdaj že opuščnem pokopališču. Leta 1751 je prišel v Nemescsó in postal kot naslednik Mihaela Severja učitelj v latinski šoli. Tu je napisal neohranjeni prekmurski mali katekizem, abecednik in čitanko. Ohranjena je najboljša njegova knjiga iz tega časa: *Vöre krsztsanszke krátke návuk*. Posebej pomemben je Predgovor h knjigi, ker je njegov samostojni spis, zato sta zanimiva jezik in slog: pomemben pa tudi zato, ker se je v njem obširno razgovoril tako o namenu in značaju svoje knjige kot tudi o njenem mestu v duhovnem življenju svoje rodne krajine. Najpomembnejši je vsekakor Küzmičev prevod Novega zakona, ki je bil prvič natisnjen leta 1771. Prevod velja za najpomembnejše delo prekmurskega slovstva. Kakor je osrednjeslovenski knjižni jezik dosegel popolno zrelost šele z Dalmatinovo Biblijo leta 1584, tako je prekmurščino kot pokrajinsko narečno skupino v knjižni rabi utemeljil Štefan Küzmič s svojim prevodom Novega zakona.

Kulturno poslanstvo Štefana Küzmiča so nadaljevali prekmurski evangeličanski in katoliški duhovniki, hkrati prevajalci in pisatelji, med njimi najbolj znani Miklós Küzmič.

eR

Keden sv. Martina v Somboteli

V Somboteli majo v zadnji lejtaj t. i. **Martinov keden**. Med prireditvami so gledališke predstave, koncerti, razstave. Na Martinovo pa je pušpekova meša in povorka z lampijoni od pušpekove cerkve do cerkve sv. Martina. V Skanzni, v muzeji na prostom, pa držijo veliko senje. Zakaj v Somboteli tak fejest svetijo sv. Martina kak patro-na sombotelske pušpeke? Po legendi naj bi se sv. Martin

narodijo v Savariji, gnešnjom Somboteli. Savarijo je ustanoviu (alapí-totta) rimski cesar Clavdij 43. leta. Najprva je tu bila sodačka kolonija, stera je kasnej postala redna kolonija, kama je cesar poslo svoje vö-zasluzene soda-ke, veterane. V toj koloniji se je po legendi kauli 317. leta narodijo sv. Martin. Njegvi öce je bijo sodački prejd-njen, tak je on sam to grato ofi-cir. Gor je raso v sövernoj Italiji, gde je postau kristjan. Gda je prišo nazaj v Savarijo, je – po legendi – okrstiu svojo mater. Sv. Martin je mrau leta 397 kak pušpek v francuzkom varaši Tours. Na kejpaj ga največkrat vidimo kak ofi-cira, steri sreča kaudiša. Gda vidi, ka kaudiša zebe, s sablov na dvauje vrejze svoj plašč pa pau da srmaki.

V Somboteli stoji cerkev sv. Martina, stero naj bi po legendi zozidali na tistom mesti, gde je stala rojstna iža sv. Martina. Više vrat kapejle piše: „Hic natus est Sanctus Martinus“ (Tu se je narauto sv. Martin). Cerkev pa kapejla sv. Martina stojita na naj-starejšom krščanskem tali Sombotela. Tu je že za časa Rimljanov stala kapejla, po tistim menjša bazilika. Kauli leta 860 je salzburški nadškof (érsek) posvetiu cerkev v čast sv. Martina.

Pred cerkvijo sv. Martina je kip (szobor), kak je sv. Martin okrstiu svojo mater. Kip so postavili 1938. leta. Pred tejm je tu stau stüdenec, iz steroga je prej sv. Martin za-grabo vodau in z njau okrstiu mater. O tom stüdeneci pišejo v eni listini iz leta 1360. Ime sv. Martina je pa vküp-zraslo z vinom pa gosami tö. Na den sv. Martina (11. novem-ber) se prej most preobrne v vino. Na te den držijo

Sv. Martin v števanovski cerkvi

martinovanje. Te den je v Sloveniji že dugo dugo svetek nauvoga vina, na Madžarskom pa komik par lejt nazaj se je začno svetiti. Tak se šika, ka gda se nauvo vino krsti pa pije, se vcuj pečena gaus gej. Po legendi se je prej sv. Martin, gda so ma pravli, ka ga štejo za pušpeka djasti, med gosi skrijo. Sv. Martin je simbol nesebičnosti (önzetlenség) tö, s svojim dobrih dejanjem opozarja ljudi, ka ne smejmo vsigdar samo zase gledati.

Največ programov tedna sv. Martina v Somboteli bo od 7. do 10. novembra. 7. novembra večer v 18. vöri se začne mimohod (felvonulás) mladine z lampijoni, 8. novembra v pau 11. vöri bau škofovska sveta meša, 8. pa 9. novembra pa bau Martinovo senje v Skanzni.

M. S.

Frankfurt 2003

Frankfurt na Nemškem je velki varaš. V njem žive skur 700.000 ljudi, kcuji tomi pa odi vsikš den ta delat eške prejk 300.000 lidi. Varaš je iz stari cajtov poznani zatoga volo, ka je v njem živo Karel Veliki, zatoga volo, ka so ga v drugoj bojni fligari vcejlak vküper zmlatili, gnesden pa je najbolje poznani zavolo velki senj. Senje v Frakfurti je velko kak dva Monoštra vküper. Na njem vöpostavljajo avtone, elektroniko, modo pa knige tö. Ranč zavolo knjig sam se tam kouli 7. oktobra dale na senji dja tö držo. Rejsan, tou senje v Frakfurti je velko za dva Monoštra. Če vam

takši tö, ka pišemo knige. Nika velkoga smo nej čakali, bilou pa je trno lepou, gda se leko na ednom senji vküper vidiš z najbolje poznanimi pisatelami iz cejlologa sveta. Kak sam pravo, Frankfurt je nej mali varaš, senje s knjigami je ranč tak velko. Lepou pa je, če na takšom mesti najdeš nouve padaše ali pa se najdeš s kakšimi starimi padašami, stere bole na rejdkji srečaš. Po tistom vse tou velko tak nagnouk grata bole menše. Prejden guč pri vsem tom pa je kniga in vse tisto kouli nje, sto kaj novvoga piše, od steroga kniga se trno dobro odavle, stoj bole lagvo

Štirje možakarji s štirimi knjigami.
Robert Titan - Feliks, Marko Somec, Tomaž Letnar,
pa dja, steri san tau napiso.

povejm, si leko broдите, ka sam v štiri dnevaj nej vido ranč polonje vsega, ka se je tam godilo. Godile so se pa čudne reči. Na senji knjig se knige ne odavajo, liki se tisti, ka knige druknivo, zgučavlejo, sto stero knjigo iz edne rejči v drugo rejč obrne pa kelko de tou koštalo. Dč za edno velko bautu, v steror se obračajo velki pejneci. Dapa velke pejneci obračajo velki, mi smo bili bole med tistimi malimi, ali vö smo vidli kak najbolje velki.

Zakoj?
Na senji knjig se je v tom leti notrapokazalo prejk 3.300.000 knjig. Mene je v Frankurt pozvala založba iz Maribora, ka knige vödvale, zove se pa *Litera*. Od vsej mnougi knjig so moji padaši meli eno dvajsti, dapa kouli nji je ojldo telko lidi iz drugi rosagov, ka škejo njive knige küpiti, ka je vse tou bilou vesel-dje gledati. Direktor *Orlando Uršič* si je leko samo roke mano. S tejni prejdjnimi, ka so delali „biznis“, smo bili štirge

piše, stere knige so najbolje naprej valaun, trbej spoj eške gnesden meti kakše knige in vse tak tadale.

Moram povedati, ka je dobro videti takšo velko senje, čegli je zame bilou prevelko. Emo sam tou srečo, ka so padaši iz Študentske založbe *Litera* rejsan padaši in ka smo bili vküper lidge, za stere leko povejm, ka majo radi knige in svoje delo. Tak smo bili v tom velkom svejti mi tö velki. Vej smo pa bili trge, steri gučimo pa pišemo v našoj lejpoj domanjor rejči: takši bole prejden med šefami Nino Flisar, pisatel Robert Titan-Feliks pa dja tö. Zdaj pa, dja si leko tak brodim, je v Frakfurti najšla Evropa nas ali pa smo mi najšli njou? Sto bi tou vedo, istina je, ka so moji padaši odali knige v cejlo Evropo, tou pa zaznamüve, ka je tisto, ka dobro nut spisano v domanjor rejči, leko razmejcejli svejt.

Miki Roš

V velkoj nevarnosti

Če človek gnesden opravlja svojo vsakdanešjo delo pa med tejm proba pošteni ostati, se ma nej trbej od kakše nevarnosti bodjati. Leko samo vüpamo, da je tau gnes rejsan tak. Tau pa, ka smo gnes brez nevarnosti, samo tisti človek vej ceniti, steri je že gdasvejta preživo velko nevarnost.

Ka od toga ranč zdaj pišem, tomi je vzrok tau, ka pred dvöma kednoma smo se v našom rosagi spominjali na hüde dneve, ki so se godile pred 47 lejtami. V Budimpešti so začnili delavci pa vsi drugi protestirati prauto vodstvi rosaga, najbolje za toga volo, ka bi lüde radi meli pravo svobodo, da bi njim niše nej zapovedavo, spoj pa nej tijinci. Na kratki: samostojnost pa pravo svobodo so si želeli.

Kakša lejpa ideja je tau bila! Pa če je stoj eške kaj takšoga nej vido pa nej doživo, si ne vej zmisliti, ka z lüdami vse leko napravi, med tejm pa ranč ne čütijo nevarnosti. Postavili so se prauto ednoj svetovnoj oblasti. Pa zakoj bi pa nej? Vej pa mladini so v roke dali pükše, pistole pa so v svojoj pravoj lejpoj želenji tak mislili, ka njim vsem tau mauč da, da premorejo nepravico, da naveke stavijo trpljenje, poniženost, odpravijo dogme. Da si sami spravijo svoje pravice.

13 dni, samo 13 dni, je trpe-la revolucija. Bitka za bitkov, smrt za smrtjov. Človek je že etakši. Gda si v najvejšoj nevarnosti, go ne čütiš. Ge sam te bila 17 lejlt stara pa sam se eške včila, depa tisti »jesenski vöter« nas je vse vküp znoso. Sto si ali nej, množica te je nesla s seboj. Bili so vsi navdušeni pa te se je nej štelu, ka so golaubiške samo tak mimo fückali. Množica je mauč, velka mauč.

V rosagi v velki varašaj se je dosta groznoga godilo. Eden den se je v ednom velkom varaši gnauk samo eden velki tovrnjak nut postavu na glavni trg pa so začnili pükše doj lücati vsakšomi v roke pa so tak prajli, ka mo zdaj šli v Mosonmagyaróvár na pomoč. Dosti ji je nigdar več nej nazaj prišlo. Sto so oni na gnes? Heroji ali kak so tistoga ipa prajli, neumno navdušeni, neodgovorni preminauči? Moje misli zdaj daleč-daleč odijo. Vidim svojo sodelavko, gda so na zidini, gde je bila gor zošrajfana redeča zvezda, štero je ona stejla dojvzeti, doj strili. Zakoj je pa ta gor priplezdila? Zakoj? Zakoj? Zatok, ka je tau v zgodovini vsigdar bilau. Dostim nedužnim lüdami je svojo življenje trbelo aldüvati za takšno oblast, v steror so se vüpalu pa zaradi stere so telkokrat bili razočarani. Velki

»čednjaki« vönajdejo v svoji nevoščenosti nika, kak bi leko vse več v oblasti meli, nedužni lüde pa za tau svojo nedužno življenje dajo, svojo krv točijo.

47 lejlt po revoluciji tak čütimo, ka je mir. Nikomi nej trbej svojo najdragšo dati za lepšo, baukšo življenje. Ka smo pa brez nevarnosti, samo mislimo. Telko je pa itak lepše pa bole človeško gnes, ka nam ne fückajo golaubiške pri obrazaj pa pri vüjej, kakoli ka so gnes pá strašne reči »naši golaubiške«. Tej golaubiške so takši, steri naše živce, dostakrat našo poštenj, modrost, človečnost v cilj vzmajo. Tau je dostakrat lagovejšje, liki bi nam prejkstrlili srce.

Ka bi pa moglo eške priditi na človeštvo, ka bi se navčili: vsakši človek je potreben pa nosi v sebi nisterne vrejdnosti. Za toga volo je vsakši vreden poštvánja od drugoga človeka, vsakšoga moramo priznati. Nej samo v nevaui je padaš, padaš. Gda nam dobro de, te moremo videti druge tü, spoj pa če so odvisni od nas. Največkrat tak mislim, samo te baude mir na taum svejti, gda se svejt zaniča, zatok ka ne čütimo za istino, v kakšom velkom nevarnosti smo gnes tü. O tejm nam je vrejdnou tüj pa tam premlšlavati.

Irena Barber

Ob 23. oktobru – dnevu revolucije – so v Monoštru pripravili svečanost na predvečer praznika. Pri spomeniku herojev so nastopili dijaki gimnazije, s predstavu so želeli pričarati vzdušje začetka revolucije pred 47. leti (stari tovrnjak, zastave z luknjo na sredini, bakle itd.). Slavnostni govornik je bil župan mestne občine Tibor Viniczay.

Sombotel: jubilej rektorja Visoke šole Dániel Berzsényi

Začel sem, ko smo se vsi poznali po imenih

„Na začetku je bilo težko, ampak lepo! Imeli smo malo študentov, vsakega smo poznali po imenu in zelo dobro smo sodelovali,“ se dr. Karel Gadányi spominja prvih let na tedanji Visoki pedagoški, zdaj Visoki šoli Dániel Berzsényi v

zbornika, v obširnih bibliografskih podatkih, od leta 1971 do letos.

Delo dr. Karla Gadányija je tesno povezano s sodelovanjem, najprej Pedagoško akademijo, zdaj pa Pedagoško fakulteto v Mariboru. Tam je bil od leta

in dajal podporo porabskim študentom. Slovenska katedra se je razširila in postala del oddelka za slovansko filologijo. Ob izobraževanju učiteljev za narodnostne šole smo sprejeli tudi naloge jezikovnega izpopolnjevanja vzgojiteljc. Uvedli smo študij prevajalstva in tolmačenja, ki poteka v okviru oddelka za uporabno lingvistiko. Pred kratkim smo vložili prošnjo za uvedbo univerzitetnega študija slovenščine. To je za nas izjemna priložnost, neke vrste izjemne razmere, kajti nikjer na Madžarskem slovenščina ni samostojni predmet na univerzitetni ravni. Za uvedbo smo pripravili vse potrebno in zdaj čakamo na odgovor.“

Na Visoki šoli Dániel Berzsényi je vpisanih 7300 študentov, poučuje jih 300 visokošolskih učiteljev in predavateljev. Nekatere študijske smeri, denimo študij bodočih strokovnjakov, ki bodo delali v Evropski uniji, potekajo na fakultetni ravni.

Doktor Karel Gadányi je po narodnosti pomurski Hrvat, rojen v Murakeresztúru in 31 let na ustanovi, Visoki šoli Dániel Berzsényi, ki bo kmalu štela 40 let. Na vprašanje, kaj ga je napeljalo k učenju slovenskega jezika, pravi: „Slovenščina me je pritegnila že med študijem. Največ sem se naučil, ko sem bil dve leti lektor v Mariboru. Tam sem se pogovarjal z kolegicami in kolegi in bral slovenske časopise in revije.“

„Na kaj ste še posebej ponosni, so to nemara mednarodni slavistični dnevi, je to sodelovanje z mariborsko Pedagoško fakulteto?“

„Res, prve mednarodne slavistične dneve smo organizirali pred 25. leti in prišlo je mnogo od povabljenih slavistov. Lanjskih, sedmih slavističnih dni, se je udeležilo prek 200 slavistov in že smo izdali obsežen zbornik z referati s tega srečanja. Brez dobrega kolektiva in sodelovanja z mariborsko Pedagoško fakulteto in Filozofsko fakulteto in ljubljani teh uspehov ne bi bilo.“

Naj za zaključek ponovim za prof. dr. Zinko Zorko na slovenščini v Sombotelu: „Karči, radi te imamo!“

eR

Plantavi Pišta pa pajdaši

Cilajte, pravi Jože Šebjanič publiki. Papir s črko „C.....“ pa držijo Sombotelčani, štere so v svojo igro vključili Neozdravljivi Abecedarji iz prekmurske vasi Odranci. Publika pa je mogla povedati reči, štere se začnejo s črko C.

Kulturno društvo Osem src Odranci je 25. oktobra nutpokazalo igro Lojzeta Kozarja v Sombotelu. Mladi igralci so se včili abecede od a do ž tak, ka se je vsikša rejč začnila z isto črko. Na priliko: „Prauti paudnevi pela plantavi Pišta po prašnoj pauti prauti Polani pau prikolice plesnivij pogač pa petdeset pokvarjenij pohanij picekov.“ Takše je to bilau, ka so nika nej gučali, samo kazali. Kak na kejpi: igra (taleba, tuli, cvili) banda „Tepeški teuci“. Župnik (plebanoš) Lojze Kozar je dober pastir. Svoje vörnike ne vči samo v cerkvi, liki zvün cerkve tō. Mladina pa vōrno odi k meši, moli pa spejva. V Sombotelu smo v cerkvi svetoga Martina pred igrov tō meli slovensko mešo, štero so darūvali gospaud Lojze Kozar. Pred mešov pa so se Odrančani spoznavali z zgodovino Sombotela, štera je pomembna tudi za prekmurske Slovence (Avgust Payel, škof Szily). Pri meši pa po igri so Odrančani in Sombotelčani vkūper spejali. Za(h)valimo se predsedniki društva Jožefi Kociipri, ka so nas gorpoiskali in Javnomi skladi za narodne in etnične manjšine na Madžarskem za podporo.

-mkm-

RADIO MONOŠTER
na
UKV (FM) 106,6 MHz

Doktorica Zinka Zorko, izredna članica Slovenske akademije znanosti in umetnosti, prof. dr. Karel Gadányi in dr. Miklós Guttman, ki je v imenu kolegic in kolegov vodil slovesnost.

Sombotelu. Ob okroglem jubileju, 60. obletnici, so zdaj rektorju Visoke šole Dániel Berzsényi, rednemu profesorju, dr. Karlu Gadányiju, tudi predstojniku katedre za slovenski jezik in književnost, pripravili kolegice in kolegi prisrčno slovesnost s poudarkom na uveljavljanju slavistike v tem delu Madžarske. Na slovesnost so prišli tudi kolegice in kolegi iz Madžarske in Slovenije; iz mariborske Univerze dekan in prodekan Pedagoške fakultete dr. Bojan Borstner in dr. Marko Jesenšek, zaslužna profesorica dr. Zinka Zorko in profesorica dr. Mihaela Koletnik.

V čast rektorju je izšel zbornik Studia Slavica Savariensia - časopis za jezikoslovje in literarne vede. V uvodu zbornika priznani budimpeštanski profesor dr. István Nyomárkay, tudi zapiše: „Kariera profesorja Gadányija kaže, da mu je uspelo ustvariti sivozvočje med dvema osrednjima področjema: dosegel je mesto v svetu priznanega univerzitetnega profesorja in sočasno opravljal naloge prorektorja in od leta 2001 rektorja Visoke šole Dániel Berzsényi.“ O široki paleti znanstvenega dela in udeleževanja se lahko prepričamo na naslednjih straneh

1975 do 1978 lektor za madžarski jezik in književnost in tedaj se je začelo intenzivnejše sodelovanje med visokošolskimi ustanovama, kar formalno sega v leto 1966, ko je prišel v Maribor prvi lektor za madžarski jezik in književnost, leta 1970 pa sta šoli podpisali pogodbo o sodelovanju.

Pregled sodelovanja med šolama je pripravila prof. dr. Zinka Zorko: „V Sombotelu so od leta 1968 predavali slovenščino profesorji tedanje Pedagoške akademije, od leta 1974 imamo lektorat za slovenski jezik, od leta 1980 pa katedro za slovenski jezik in književnost. Na deslet sedmih mednarodnih slavističnih dnevih so sodelovali vsi vodilni strokovnjaki iz jezikoslovnega in literarnega področja. Časopis za jezikoslovje in literarne vede - Studia Slavica Savariensia je postal uveljavljen mednarodna revija.“

Lektorica za slovenski jezik in književnost je že domala dve desetletji dr. Elizabeta Bernjak; ocenjuje, da je bil in je dr. Gadányi vseskozi naklonjen reševanju narodnostnih vprašanj, predvsem si je prizadeval za izobraževanje narodnostnih učiteljev: „omogočal nam je neposredno delo v Porabju

ŽENSKA NA VODILNIH POLOŽAJIH

Očitno je malo takšnih žensk pri nas, ki bi se potegovala za vodilne pozicije. Če bi hoteli naštetih vzroke za ta pojav, bi jih prav gotovo našli na pretek. Celo vrsto zanimivih argumentov so navedli slušatelji tečajev tujih jezikov, ko smo z njimi obravnavali temo »Ženske na vodilnih položajih«. Ti argumenti so poučni in spodbujajo k nadaljnjemu razmišljanju o tem vprašanju. Lepo bi bilo, če bi tudi vi, spoštovani bralci, prispevali o tem vprašanju svoja mnenja, s katerimi bi pozneje ta moji spis lahko kompletirali. Svoje prispevke lahko pošljete v kakršnem koli splošno znanem jeziku, ki jih bomo potem strnjeno objavili v našem časopisu, seveda v slovenščini. V bodoče predvidevam obravnavati še nekaj podobnih tem, ki lahko računajo na splošno zanimanje, jaz pa na to, da se tudi vi, spoštovani bralci, vključite v to »interaktivno« delo. V glavnem se bom ukvarjala, razen problema žensk, s problematiko vzgoje otrok in učenja tujih jezikov.

Vzrokov za averzijo, ki jo mlada dekleta čutijo do gospodarskega managementa, do prirodnoznanstva in domene drugih tipičnih moških poklicev, ni smotrno iskati v njihovi nadarjenosti oziroma nenadarjenosti, temveč jih lahko razlagamo z vplivi iz otroških let, z vzorom starejše generacije in njihovo cenitvijo vrednot. Pogosto jih preplaši že tudi samo dejstvo, da v »moškem svetu« itak ne bodo imeli skoraj nobenih možnosti. V tržnem gospodarstvu, kjer vlada velika gospodarska konkurenca, se niti ne upajo spuščati v ta nečloveški »boj za obstanek«. Vodilna vloga bi zahtevala od njih žrtvovanje so-

razmerno mnogo časa, pa tudi faktorja stresa ne morejo pustiti ob strani.

Istočasno bi pa morale ženske na vseh področjih javnega življenja in dela dobiti pomemben delež, ki jim pripada po ustavi.

sk, zaposlenih na znanstveno-raziskovalnem področju v posameznih raziskovalnih inštitutih. Ženske le z velikimi težavami lahko postanejo enakovredne in konkurenčne raziskovalke. Če hočejo odigrati na znanst-

ka. Zaradi tega je veliko število takih študentk, ki svojega študija ne morejo končati in ostanejo brez diplome. Medtem si pa cela vrsta diplomirancev ustvarja različne trgovske firme in si ustvarja življenje brez gmotnih skrbí. Najbolj iskana prosta delovna mesta pa večinoma dobijo moški, čeprav so možnosti – kot sem že omenila – navidezno enake za oba spola. V praksi so pa možnosti le naklonjene v večini primerov moškim, njihova zmaga ni sporna. Na štiri oči ženskam vedno omenijo kot pravi vzrok, da lahko postanejo noseče. Večinoma pa tudi uradno najdejo neko racionalno, neizpodbitno utemeljitev.

Moški si v naši družbi veliko lažje ustvarjajo kariero kot ženske, že tudi zaradi tega, ker za njihovim hrbtom vedno stoji neka ženska, žena ali družabnica, ki jim nudi zaslombo tako na delovnem kot na družinskem in socialnem področju. Po možnosti jim pomaga celo pri njihovem poklicu. Dočim na tako pomoč nobena akademsko izobrazena ženska ne more računati. Mogoče je že genetsko determiniran pojav, da vsi moški pričakujejo od žene, da ta s celotno svojo dejavnostjo in navdušenostjo usmerja njihovo kariero. Njene kariere mož ali življenjski tovariš ne jemlje resno, jo smatra dokaj sebično, včasih celo ljubosumno. Žena, ki hoče držati z njim korak, mora v omenjenih okoliščinah biti izredno nadarjena, mora biti perfektno izobrazena, mora neprestano izpopolnjevati svojo izobrazbo, mora žrtvovati svoje zasebno življenje in mora pozabiti na prosti čas.

Nekatere prizadevne in zavedne ženske so začele svojo kariero čisto spodaj. Bile

so nadpovprečno nadarjene, venomer so izpopolnjevale svoje znanje, poznale so najnovejše dosežke na področju svoje stroke. Samozavesten nastop, znanje tujih jezikov, spretnost, navdušenje, neumorno delo in smotrnost so nekaterim dekletom omogočili, da so se v moški domeni lahko povzpele na hierarhični lestevici. Na ta način so lahko postale obratovodje, bančne direktorice, direktorice hotelov. Od 32 do 35 let starosti dosežejo vrhunske pozicije in le takrat lahko pomislijo na ustanavljanje družine. Morajo si najti primernega partnerja, morajo roditi otroke, s čim takrat več dolgo ne morejo čakati. Večina se takrat že z lahkoto odreče javni službi, kajti dosegla je vse, kar je le bilo mogoče, uspeh, priznanje, neodvisnost. Vse to je že leta in leta lahko uživala in sedaj hoče najti »zavetišče« v družinskem življenju. Nekatere izmed njih pa tudi kariere nečesto obrniti hrbta. Če hočejo imeti otroke, potem morajo računati s tem, da jim bodo morale žrtvovati en del svojega časa. Najraje bi bile zaposlene v nepolnem delovnem času, bile bi pripravljene shajati z manj denarjem, samo da ne bi zanemarjale otrok. Toda težko si je predstavljati hotele, industrijska podjetja ali banke, ki bi lahko obratovali z direktorjem, zaposlenim v polovičnem delovnem času. Tudi takrat, ko te ženske rodijo otroke, ko so na porodniškem dopustu, ti obrati ne morejo delovati brez direktorja. To pomeni, da se morajo ženske odločiti ali za družino ali za kariero, kajti druge izbire nimajo? Kako vi razmišljate o tem vprašanju?

Čakam vašo mnenja!

Suzana Guoth

prof. Evgen TITAN: Ogroženost narave (vignette) 2000

Pravica emancipacije žensk se v stvarnosti še ne uveljavlja popolnoma, kljub temu da obravnavajo moške in ženske prijavljene na natečaje teoretično enako. Žal, samo teoretično. V praksi možnosti niso enake. Ogledimo si na primer pedagoški poklic. Če primerjamo sestav učiteljskega zbora osnovnih šol s profesorskim zborom srednjih šol oziroma visokih šol, lahko ugotovimo, da učiteljski zbor osnovnih šol sestavlja v glavnem ženske. V neki osnovni šoli v središču mesta Szombathely najdemo le enega moškega v velikem učiteljskem zboru. V različnih srednjih šolah je sorazmerje učiteljev in učiteljic približno enako. Profesorji na visokih šolah in univerzah so z izjemno približno petih do desetih odstotkov moški. Ravno tako je majhno število žen-

venem področju pomembno vlogo, morajo za to plačati visoko ceno. Ali se popolnoma odpovedo družini ali pa se zadovoljijo z neko nepomembno vlogo. Sicer kaže, da se je v zadnjih letih število žensk na vodilnih položajih nekoliko povečalo, toda vzrok za to si razlagamo z dejstvom, da so pri nas raziskovalci ter profesorji sorazmerno slabo plačani in zato jih je premalo, da bi lahko zasedli vse vodilne položaje.

Na področju medicine lahko ugotavljamo, da obstaja več brezposelnih zdravnic kot pa njihovih moških kolegov, kljub temu da končajo gimnazije z boljšimi ocenami kot njihovi sošolci. Ko namreč študirajo na fakulteti, postanejo nekatere izmed njih noseče in se popolnoma posvetijo vzgoji otro-

OD SLOVENIJE...

Francoski zunanji minister obiskal Slovenijo

Na obisku v Sloveniji se je mušil francoski zunanji minister Dominique de Villepin, ki se je s slovenskimi sogovorniki pogovarjal predvsem o evropskih temah, govorili pa so tudi o mednarodnih temah, kot je pomoč Iraku in bližnjem vzhodu. De Villepin se je s slovenskim kolegom Dimitrijem Ruplom pogovarjal tudi o gospodarskem sodelovanju. Francija je za Slovenijo tretja najpomembnejša trgovinska partnerica in pomemben tuj investitor. Kot je poudaril Rupel, si Slovenija želi, da bi francoski Renault povečal svoj delež v Novem mestu, kjer bi proizvajal nov model avtomobila.

Notranji ministri o nadzoru na mejah

Slovenski, avstrijski in italijanski notranji ministri, Rado Bohinc, Ernst Strasser in Giuseppe Pisanu, so se na srečanju na Brdu pri Kranju dogovorili, da mora delo na projektu poenostavitve nadzora na mejnih prehodih, ki jih ima Slovenija z Italijo in Avstrijo, steči takoj. Tako naj bi se že v prihodnjih dneh sestala tehnična komisija, ki bo dodelala podrobnosti tega dogovora, ki ga podpira tudi Evropska unija. Njegova temeljna ideja je enkratnost nadzora, ki bi ga skupno opravljali ekipi obeh mejnih držav na enem mestu. Takšna poenostavitve bo po eni strani zmanjšala stroške nadzora na mejnih prehodih, po drugi strani pa povečala pretočnost, kar je v interesu vseh treh držav, saj bo to olajšalo komunikacijo med ljudmi, je po končanih pogovorih poudaril minister Bohinc.

Slovenski minister se je z italijanskim kolegom sestel tudi na dvostranskih pogovorih, na katerih sta se tudi dogovorila, da bo 1. maja prihodnje leto, ko bo Slovenija postala članica EU, potekla slovesnost, na kateri bodo simbolično odstranili žično ograjo na meji med Gorico in Novo Gorico, udeležil pa se je bo tudi predsednik Evropske komisije Romano Prodi. Bohinc se je na dvostranskem pogovoru sestel tudi s Strasserjem, s katerim sta podpisala pogodbo o policijskem sodelovanju med državama.

Na gnes dobro vidim,

Ge sam ponosna na tau, ka prejecijo Porabje poznam. Te pa tuj pa tam moram priznati, da je zatok tau nej tak. Tau

Tetica Emilija v mladi letitji.

samo takšoga reda vopride, gda človek spita, gde bi kaj zanimivoga leko zvedo. Pa te ti povejo, ka te svak ali tista tetica buma dosta lejpoga znajo. Samo ka je tau tak, če človek od toga ne zna, leko dolgo lejt mimo njijodi pa nigar ne pride gor, ka nistarni ljudje v sebi nosijo, kakša je bila njina usoda.

Moj eden prijatelj mi je pa na pomoč bio pa mi je tak povedo, ka bluzi njega dosta takši ljudi žive. Etak sam prišla do Emilije Kovač-Čerpnjak pa do njenoga moža Jožefa Čerpnjaka na Gorenjom Seniki.

Sploš so me lepau sprejeli, dapa zatok so nej najbolje radi bili, gda sam njim povedala, ka bi njij malo rada vospitavala od življenja, od živlenske poti. Pa na tau so tu tak nagnauk gor prišli, ka je name moj mladi prijatelj poslo, etak so se pa zatok - če ja nej z največjim veseljem - podali.

»Ge sam se v Meriki, v Pitzburgi narodila, mi začnejo pripovedjati tetica Emilija, »zatok ka je moja mati tistoga ipa v Meriki bila. Pisalo se je te 1924. leto. Mati je pred lejtami nazaj odšla v Meriko kak tistoga ipa dosta ludo. Tam se je oženila. Mož ji je iz Jugoslavije bil, z gnešnje Slovenije, iz Grada. On je ranč tak tavó prišo v Meriko kak vsi drugi iz Evrope. Tam so se narodili dve moje sestre pa

eden brat. Ge sam mala bila, da bi razmela, ka zakoj so mi brat pa sestre tam mrlji pa oča tu. Etak sva pa mudva z materjov 1931 leta prišlo domau k materini stari staršom.»

• *Etak leko povejte od sebe, da ste že kak dejte po velkom svejti ojdli. Kak je pa te naprej bilau tuj domo?*

»Nej je leko bilau, oča so nam falili. Dosta smo delali. Pa kak je že tau, lejtja so za zatok letela pa so prišla tista štirideseta lejtja, gda je že v Evropi stala druga svetovna bojna. Tuj v vesi sam mejla edno padaškinjo, stera je že nistarni lejt delala v Nemčiji. Tistoga ipa je od nas tu - kak iz različni evropski rosagov - dosta delavcov ojdlo v Nemčijo. Ona je domau prišla pa me je seov »čalnilava« v Nemčijo delat. Etak sam od 1941. leta do 1943. leta v Nemčiji delala. Gda sam domau prišla iz Nemčije - najbolje za matere

»V Neubrandenburi smo bile na ednoj velkoj državnoj gazdiji. Pavarsko delo smo mogli delati. Tistoga ipa so ešče tam tu nej meli nikše mašine nej, tak ka navekša smo vse z rokami delali. Mojoj padaškinji je malo baukše šlau, ka je ona zmejs tolmač tu bila, depa ovak je delati tu baukše, flasno vejdlja, zatok, ka je ona že tomi včena bila. Ne morem povedati, ka je lagvo bilau. Tam je bila kúnja, gde je vsakši leko emo obed, za zajtrik pa večerjo smo se pa sami mogli pobrigati. Obed je dober bio pa zadovolji.»

• *Tak ste povedli, ka je tam več nacij delalo. Iz kakši rosagov so tam delali pa kak ste se razmeli? Vi ste se navčili nemški jezik pa na gnes eške znate nemški?*

»Gda sam ges s svojo padaškinjov tam bila, te so tam bili Polaki pa Vaugri. Vsakša nacija je zatok tak posaba bila.

Tetica Emilija pa mauž Joška gnesden.

volo - sam na Vogrsko na marof tu delat ojdli. Med tejm so pa materni bratovje - György pa Pištak - mogla k sodakom titi, bojna je stala. György je več nej nazaj prišo, 1956. leta je mrau, Pištak je domau prišo pa se je oženo. On je 1957. leta mrau.»

• *Prajti ste, ka ste v Nemčiji delali. Gde pa kakšo delo ste meli pa kak vam je šlau?*

Steri so nej znali nemški, kak povejmo Vaugri, je tam bila za toga volo moja padaškinja Mici, ona je bila tolmač. Morem povedati, ka smo se lepau navčili nemški. Zdjaj, ka sam že starejša, sam dosta pozabila, dapa dobro, ka geste televizija, pa gda gledam pa poslušam nemške oddaje, buma največ lepau razumej. Človek zatok eden jezik, ka se

je navčo, ne more samo tak cejlat pozabiti.

• *Tau ste že povedli, ka ste na njivaj delali. Kak ste pa dobili plačo, na voro ste delali ali pa na rekord? Dosta ste preslužili, trejčno je bilau tri lejtja tam biti?*

»Na njivaj ali kakoli smo delali, smo buma mogli na rekord delati. Tak ka sam ges tistoga ipa eške mlada bila, ne vejm kakše prakse sam nej mejla pri takšom, tak ka sam ges nej tak dobro prislužila kak moja padaškinja Mici. Ne morem povedati, ka sam s tistoga bogata gratala. Več je pa bilau, liki bi doma bila, ka je tuj človek nej emo priliko do služja pridti. Tistoga ipa sam doma vsakšo priliko voponučala, da bi si kakši filer zaslužila. Na primer tuj nej daleč od naše hiše nasrejdja v lasej je stau eden kaštel, gde je gospaud Götz živo s svojo držnovo. Ešče je poleti vsigdar dosta takši gosposki držin pa luvstva prišlo, steri so poleti tuj letovali. Vleta sam grbanje, gobe, djagode, kopisnjice brala pa sam pri Götzji odavala tau, zatok ka so oni takše kaj sploj radi kupili. Te filerčke sam si vkup klala pa sam si počasi s toga kaj leko kupila.»

• *Sploš sam rada, ka sta toga gospauda pa njegovo pristavo naprej prinesli. Predlani smo na Dolenjom Seniki vódati od vesi edne knjige pa smo buma dosta raziskovali tau držino. Žau, nej smo dosta kaj najšli tak podrotnoma od njega. Slo je bio te gospaud pa kak je on prišo es na Dolenji Senik na tau gazdijo? Gda so od tec odšli, ka je z njimi bilau?*

»Tazgdzija, te marof je gnauk svejta Batthyány grofa bila, kak dosta grunta pa vse gazdije tuj v tauj krajini, »pravijo zdaj gazda Jožef Čerpnjak. »Taj mislimo, ka je Götz od njij mogo tau prejk kúpti. Götz je iz Budimpešte prišo es, tam je prej pri vladi on ministrski svetovalec bio. Tuj so trnok lejpi kaštel meli, velki sadovnjak pa sonžete. Dosta mar so držali, redno so gazduvali.»

• *Pa te je tau znamenivalo, ka so naši ljudje leko tam delali pri nji?*

»Bili so, šteri so tam delali pri nji, depa povejmo, kújarco

ka je usoda pa minljivost

so oni vsigdar sami meli pa kaj takšega, k šteromi se je specialno kaj trbela razmeti, pravijo tetica Emilija. »Pa na tau se tū dobro spominjam, ka so svojo zemlau, povejmo

nej šala bila zatok, ka je tisto- ga ipa eške nikši mašinov nej bilau, vse smo mogli z rokami delati. Bili so z vesi takše ženske, štere so zatau bile gorvzete, ka so gvant prale. Tisto

sta tūj pokopaniva. Eške gnes je tam znamenje na sređi v lesej, samo ka je tau na gnes zapuščeno.«

• *Kak je pa vašo življenje potekalo po tistom? Ka vse*

tačas ka sva si svoj ram nej zozidala. 1958. leta sva se pakirala v nauvi ram pa so se te moja mati tū k nam znosili. Od tistoga mau tūj živeva. Samo on ma penzijo, zatok ka je kak zidar odo delat. Ges sam nej mogla delat titi zatok, ka da bi delo bilau, te so mi mati obetežali pa sam ji 11 lejti mogla opravlati. Na gnes sva pa že stariva, eden nej zdrav, lejta so odišla, tak sama sva pa več dosta čakati ne moreva.«

»Ges sam tū odo po Nemčiji,« pravijo stric Joška. »Tam, gde sam delo, je gazda že trnok stari bio pa je tak pravo, ka če bi komi lagvo sto, drugo ma ne želej, samo tau, naj bi stari grato. No, nika etak vögleda gnes našo življenje. Sama starost je nej takša nevolja, liki če je človek več nej zdrav, te bu ma je vse žmetnejše.«

Gda so mi naprej brali stare kejppe, sam vidla na njigvi obrazaj, ka sta se na mlada lejta spominjala. Tetica Emilija so naprej vzeli eden svoj kejp iz časa, gda so mladi bili pa tak lejpi kak edna gledališka igralka. Pa te smo ugotovili, ka je na etom svejti vse minlivo. Iz srca njim želejm lejpo starost pa malo več zdravje.

Irena Barber

Vaugri, Slovenci pa Polacke na sezonskom deli v Dajčlandi.

pašnike, vōdaval pavrom. Cejlo leto smo tam leko pasli, depa za tau smo nej plačali, liki njim smo mogli cejle so- nžete obdelati, kositi, sišiti pa ta k njim na pod sprajti. Tau je

je tū nej šala bila. No pa te - zatok, ka je bojna bila - so gospauda odpelali pa je več nigdar nej nazaj prišo. Meli so tri dekke pa ednoga pojba. Pojep pa mati sta tūj mrla pa

se je eške godilo z vami?

»Moram povedati, ka je našo življenje skauz puno dela pa brig bilau. 1950. leta sva se oženila. Tūj pa tam sva živela, pri njigvi starišaj, v arandi,

Pismo iz Sobote

Megla

Djesen je prišla tak gvūšno, kak je gvūšno, ka se svejt kouli vrti. Začali so rasti grbanji, vō se kopajo krumpiči, raznok se mlatijo tikvi, v bečkaj brbūčkiva mošt. Ja, djesen je gvūšno prišla in z njou je prišla megla. Dapa to je takša djesenska megla, stera se vleče po njivaj, med kučami pa po brgaj. Kakša bi pa bila ta djesen, če bi nej bilau megle?

Mojoj tašči Regini, trno čednoj ženski, takša megla na žile dé. Nej zato, ka je zavolo nje vse kouli bole mokro pa ka je zavolo nje bole mrzlo. Najbole jo tou čemerit, ka ne more daleč videti. Ne vidi se do poštij, stoj k kašomi rami pride, ne vidi se, kakši auto se ger stavi in ne more videti, komi vse poštaš prinese pošto. Tou jo tak čemerasto dela, ka bi si vejn že vōzbrodila mašin za meglo vkraj pucati, če bi tou vejndla narediti. Dapa ta megla, ka se na djesen privleče sto vej od kec, je eške nika nej. Z drugimi meglami so vekše nevole.

Kak najprva, od tec dale mlajši ne smejo nika taprešetiti. Tou je eške nej za nji, zato ka dé za eno drugo meglo.

Megla je leko vseposedi, nej samo po brgej, med kučami pa po njivaj. Megla je leko v dajcaj tō. Nej v kokošečaj dajcaj, liki v moški dajcaj. Od toga leko grata takši guč med ženskami.

• Čūjem, ka si se razpītala od svojga moža. Tou je istina? - pita prva ženska.

• Ka bi pa nej. Vej pa ne morem biti z moškim, ka mā meglo v dajcaj pa mi ne more dejte narediti, - pravi nazaj druga.

Mineta dveji leti in guč dé tadale na ednom drugom mesti.

• Čūjem, ka si si po tistom, gda si se razpīto, brž najšo drugo žensko. Kak kaj živetā? - pita prvi moški.

• Vcejlak vredi! Nejsva se ranč eške redno v postelo doj legla je že kusta ostanila, - njemi nazaj povej tisti z meglo v dajcaj, kak je od toga gučala njegva prva žena.

• Kak pa je s tvojo prvo ženo? - ga tadale spitava prvi moški.

• Nema srče z moškimi. Vsikši, steri go najde, ma prej meglo v dajcaj, - njemi tumači.

Moja tašča Regina, trno čedna ženska, takšo tumači čistak po svoje.

• Vsikši moški ma meglo v dajcaj, dokeč ne sreča redne ženske! Samo takša prava vōzraščena ženska leko moško meglo raznok raztira pa niške drugi pa nika drugoga nej, - je bila že pa tak čedna, ka je čūla, kak na djesen sprtlejtne korine cvetejo.

• Moja lūba tašča, te pa dun leko tou meglo raztiraš ta doj po poštij, ka boš po tistom vidla, sto kama odi pa sto k komi pride. Vej pa, kelko vidim, si ti redna ženska pa tou dun leko narediš, - sam se šalo pa si tak malo po istini brodo tō.

• Ka se pa gor djemleš, - se je začala čemeriti. - Leko, ka več nemaš megle v dajcaj, dapa potegnila se ti je nut v glavou, ka takše sumarije gučiš!

Takša čemerasta je odišla tavō, ge pa sam zvodo, ka je leko megla v glavej tō. Dapa, kak je odišla tavō, je venej megla gratala bole rejdkā in tam nin više se je začalo kazati sūnce. Boug moj, leko, ka je moja tašča Regina, trno čedna ženska, vōnajšla tisti mašin za vkraj pucanje megle?

Miki

... DO MADŽARSKE

Proti gripi

Od začetka novembra imajo hišni zdravniki na razpolago cepivo proti gripi za milijon tristo tisoč ljudi. Brezplačno je cepljenje za starejše občane oziroma za kronične bolnike. Ostali občani dobijo cepivo proti plačilu v lekarnah.

Zaključena pogajanja o minimalni plači

Prejšnji teden so se zaključila pogajanja med vlado, predstavniki delodajalcev in delojemalcev o minimalni plači. Trenutno je minimalna plača na Madžarskem 50 tisoč forintov. Predstavniki delojemalcev so želeli za 10 odstotkov dvigniti vsoto, tako bi minimalna plača v letu 2004 znašala 55 tisoč forintov, delodajalci nobene rasti minimalne plače niso hoteli. Po daljših pogajanjih je prišlo do konsenza, minimalna plača v naslednjem letu bo 53 tisoč forintov. Minimalna plača pod določenimi pogoji ni obdavčena. Eden od pogojev je, da letni dohodki davkoplačevalca ne smejo preseči 756 tisoč forintov.

Zamejski Madžari se odseljujejo

Kljub prizadevanju vseh madžarskih vlad po spremembi sistema, da bi zamejski Madžari ostali v svojih rojstnih deželah, se odseljevanje le-teh ni zaus-tavilo. Veliko se jih preseli v matično državo Madžarsko, vse več se jih pa izseljuje v razvite zahodne države. Po podatkih Javnega sklada za primerjalno raziskovanje manjšin se je v zadnjem desetletju odselilo s Hrvaške 7.600, iz Ukrajine 20.000, s Slovaške 50.000, iz Srbije 150.000, iz Romunije 230.000 Madžarov.

Programi, prireditve

• 4. novembra sta Županijska knjižnica Daniel Berzenyi in Mestna knjižnica v Monoštru v Slovenskem kulturnem in informativnem centru organizirali strokovno srečanje knjižničarjev z naslovom Prihodnost knjižnice - knjižnica prihodnosti.

• 9. novembra so ljudski pevci z Gornjega Senika gostovali v Odrancih.

Vaščanom sam važnejši kak kakšen »minister«

Skur pred dvōma kednoma je dolaspadno prvi snej. Nej samo nam je bilau špajso no liki drevjam tō. Tenša so se tak vugnila, ka so cejlak do tla dola visela. Edna so se vugnila, druga so se vtrgnila. Nevola je te bila, gda je drejvdje gora na električne napelave spadnilo. Nej trbelo dugo čakati, pa je v cejlom Porabji kmica gratala. Malo je špajso bilau večer brezi televizije, dapa zato nikak smo vōprestali. Nevola je samo te gratala, gda smo čep odprli, pa vode tō nej bilau. Kak bi bila, če pa črpalka, stera vodau teži gora v hidroglobus, tō elektriko nūca. Človek tašoga reda vej, kelko je vrejnda voda, gda go nega. Ne more se nej kaupati pa nej kījati. Nam, mladim, steri smo se žaurgali, so starejši tak prajli: »Prvin tō nej bilau vodovoda pa so nas grinte itak nej zeze. Nej istina, ka te kratek čas ne more vōprestati brezi vode.« Srečo smo meli, zato ka je rejsan kratek čas bijo, dočas smo nej meli vode. Tau se tistomi človeki leko zavalimo, steri za tau skrbi, naj vsakši den teče voda iz čepa. Zdaj je tō on pomago nam. Prineso je eden agregator pa s tistim je gnau črpalko. Te človek, steri za našo vodau skrbi na Verici, v Andovci pa v Števanovci, je **Andraš Dančič**. Ali kak ga vsi poznamo »Vizeš Andraš«.

• *Gda ti je prišlo najprvin na pamet, ka š oskrbnik za veški vodovod?*

»Name je tau že v osnovni šauli brigalo. Gdekoli so kaj z vodauv delali, dja sam tam bijo. Pri nas doma, gda so vodovod notravlekli, sam cejli cajt tam bijo pa sam gledō, ka delajo. Tak sam mislo, ka mam volau za tau, pa gda sam končo osnovno šaulo, te sam se glasō za tau

meštirjo. Tak sam prišo v Sombotel, gde sam se tau meštirjo vōnavčo. Gda sam končo, paudrugo leto sam v Kōrmendi delo, po tistim pa v Varaši. Od tistec sam v kosino fabriko ūšo delat. Gda je tū v Števanovci, na žalost, mrau moj prednik, sam prišo es.«

• *Kakšno delo ma eden oskrbnik?*

»Dosta fele delo moram de-

Andraš Dančič

lati. Gda se edna iža gorazozida, te go dja zvežam gora na veški vodovod. Kosim, farbam, vōre menjavam, če se kaj pokvari, tisto popravim.«

• *V tri vesi kelko iž je, stera majo notrazvezano vaški vodovod?*

»Stalno ne vejim številko prajti, dapa osemdeset procentov iž gvūšno.«

• *Za volo velke sūče ešče nej sfašila voda?*

»Nej, pri nas ešče tašo nej bilau. Tri stūdenca mamo za tri vesi, eden je na Verici, dva pa tū v Števanovci. Števanovski stūdenec je stau mejtrov globoki. Tū ešče tašo nej bilau, ka bi zmanjkala voda. Dva hidroglobusa sta,

eden na Verici, drūgi v Števanovci. Vsakšom petdeset-petdeset kubikov vode je. Gda se voda zmenjša, te črpalka vodau gorapoteži v globus.«

• *Čūjo sam tašo, ka v Sloveniji tiste vasi, stere so skrak pri meji, iz tauga vodovod škejo vodauv prejk pelati. Ladala ta tejva dva stūdenca?*

»Dja sam tau že tō čūjo, dapa stalno od tauga ešče nika ne vejim. Če do od tec pelali prejk vodau, našiva dva stūdenca ta ladala, tau je gvūšno. Zato ka mata telko vode, ka tistim vasicam tō dojde.«

• *Pri taši globki stūdencaj kak leko vej, če do ladali z vodauv ali nej?*

»Gda ga vōskopajo, te ga notrazmejtirjo,

kelko vode ma. Naš stūdenec v ednom minuti tristau litrov vode dá. Tau vodau bi cejli den leko vlekli vō iz njega pa ešče te bi se nej vōdojšo.«

• *Če je tak, te iz toga stūdenca bi leko v Števanovci v bazen vodauv notra pištjivali?*

»Stūdenec bi lado, samo ne vejim, če bi s pejnazami ladali tisti, steri bi plačati mogli.«

• *Kelko košta zdaj eden kubik vode?*

»140 forintov, zato ka nega kanalizacije.«

• *Kelko vode ponūca edna družina na mejsec?*

»Na mejsec ne vejim, zato ka zdaj na pau leta berem vkūp

pejnaze. Prvin sam na frtau leta brau, te so pri edni družini tak 35 m³ vode ponūcali.«

• *Tisti stūdencaj, steri so pri vsakši iži bili, so ešče kaj nūcani?*

»Sploj malo je takšni, stere ešče leko nūca, zato ka so vse vōposenili. Zdaj, gda je ta velka sūča bila, dosta lidi si je dalo vaški vodovod notrazvezati, ka so nej meli vode.«

• *Dostakrat mi napamet*

dola k stūdencaj.«

• *Tau je zato velka briga, skrbeti naj vsigdar baude voda v vsej trij vasaj?*

»Nej mala. Tū se ne šte, če je sobota ali nedela, ali mrzeu veter fudi, voda mora biti. Mojo delo je tau, naj pri vsakši iži, gde majo vaški vodovod, majo vodau.«

»Tau je tak,« pravi Margit Trajber, zato ka Andraš ranč pri nji redi nika v kopalnici. »Gda smo mi zidali, te ešče tū nej bilau vaškoga vodo-

pride, ka vzimi, gda je mrzlo, v hidroglobusi ne zmrzne voda?»

»Nej. Zato ka je tau dosta vode, drūgo je pa tau, ka se brž menjava. Voda, stera iz stau metrov globko pride gora, je topla. Vzimi zato ne zmrzne voda v hidroglobusi.«

• *Dosta se moraš voziti vsakši den od Števanovca do Verice?*

»Vsakši den mi nej trbej zato na Verico titi, samo te, če se kaj pokvari. Zato ka prejk radijske frekvence vejnotra pa vō zakapčuvati črpalko. Problema je te, če se automatika pokvari. Te notrasedem v auto pa se pelam

voda. Moj mauž je osem djezero litrov vode pripelo vō iz Varaša eden mau, gda smo zidali. Zdaj smo že naleki, potegnili so vodovod na te kraj vesi tō. Zdaj čep odprem pa teče voda,« se smeje Margit.

Dočas ka sva reportažo redla, je Andraša mobitel večkrat zvonijo. Eden ga zato zvau, ka voda kvapi, drūgomi pa niši zimski čep trbej v dvaura naprajti.

»Vidiš,« se smeje Andraš, »kak važen človek sam dja tū v te vasnicaj, skur kak eden minister.«

K. Holec

Končana Phare projekta

Evropska unija na več načinov pomaga regijam, najbolje tistim, stero so pri meji. Ena takšna možnost je program Phare CBC. Pri slovensko-madžarskih malih projektih sta na razpisi za leto 2000 bila uspešna dva projekta. Prvo ga je notdala **andovska samouprava**.

Cilj njenega projekta je bijo, da v Andovcaj naredijo en vzorčni nasad (mintautetvény), gde vosprobajo, kakšna zdravilna zelišča (gyógynövény) bi se dalo pauvati v Porabji. Dobro vejmo, ka po naši vasnicaj je dosti zapuščne zemle, zdravilna zelišča so pa vse bole iskana.

Andovčani so za projekt dobili 36.543 eur podpore, oni sami so pa dali zemlau pa svojo delo. Najprva so mogli pripraviti njivo, jo zagraditi, njej ka bi njim divjačina na nikoj djala pauv. Na 3000 m² so posadili 20-fele zelišč pa začimb (kamilica, ognjič, meta, bezeg, sivka, pehtran...). Na začetki so mogli flanco poljevati, dapa kakoli velka süča je bila letos, so zatok srečo meli, ka so se rastline nej posušile. Dobro so vödebrali njivo, stera je v dolini pa gniki, zatok je tam vsigdar bilau zavole vlage. Delo, ka je trbelo opravlati, je opravlato 5-6 držin.

Zvün flance pa semena so si iz europski pejnez kúpili sejalanik pa sušilnico, na steroj je 25 m² mesta za sišit. Majo vsikšefelega posaude, omare pa police, gdej se leko pošušena ali predelana zelišča taskladejo. Kúpili so računalnik tó, če do na vekše šli, te de njim ga trbelo.

Nasad (ültetvény), je zdaj samo za minto, cilj pa je, naj bi v vesi držine volau dobile pa bi začnile pauvati zdravilna zelišča. Dolgoročni cilj bi pa bilo, ka bi zelišče nej samo sišili, liki predelali tó. Iz tej zelišč se dajo delati vsefele kreme,

mazila, napitki pa tak dadala. Kak mi je župan vesi *Karči Holec*, vodja projekta, pravo, tak vögleda, ka 4 družine drugo leto napravijo v vesi svoj nasad.

Strokovno jim je pri projektu največ pomagó *dr. Sándor Makai*, predstojnik oddelka (tanszekvezető) za zdravilno zelišče na agrarni fakulteti v Mosonmagyaróvári. On je večkrat držó predavanje za lidi, stero so delali na projekti, večkrat je prišo v Andovce, pogledno zemlau in jim je davo tanače, stero rastlina ka potrebuje.

Administracijska dela je pri projekti opravila *Andreja Kovač*, račune je pa vodila *Ildiko Pinter*, bejdvej delate na Generalnom konzulati v Monoštri.

Drugi uspešni projekt je notdala **Zveza Slovencev na Madžarskom** z naslovom 5 let Slovenskega kulturnega in informativnega centra - skupaj na obeh strani meje.

Cilj projekta je bijo, da bi se 5. obletnica Slovenskega doma leko svetila kak se šika. Zatau smo v en »pušeu« zbrali 5 vekši programov. Najvekši program, stero je največ dela pa organiziranje proso, je bilau borovo gostüvanje, stero ga smo držali na fašensko nedelo v Monoštri. Posebnost borovoga gostüvanja je bila, ka so na njem sodelovali lidge iz vsakše porabske vesnice pa Varaša. Zvün toga so prišle maškare iz Prekmurja tó, iz Čepinca pa Šalamenec. Kakšni 300 lidi se je notnaravnalo, povorko si je pa poglednilo kakšni 2500-3000 lidi. V zvezi z borovim gostüvanjem smo meli eške en program, forum o tej šegi. Na forumi smo leko poslušali dva strokovnjaka. Etnolog dr. Ernő Eperjessy je nam notpokazo, odkec pa kak je prišla ta šega v Porabje, gučo je o tom, kakšne podobne (hasonló) šege majo drugi narodi. Etnologinja Marija Kozar je o tom razmišlala, ali je varaško borovo gostüvanje bila šega ali prireditiv.

Zvün toga smo organizirali eške edno konferenco, na steroj so predavatelji največ gučali o tom, kaj nas čaka, če staupimo v Evropsko unijo, kakšne možnosti baudejo,

zični meši smo si poglednili kulturni program, gde smo se najbolje veselili pianistu

občine in kraje. Cilj projekta je biu ranč v tom, da bi prejk programov bole spoznali li-

Gorički lajkoši na 5. obletnici Slovenskega doma.

György Vukanu. Popodnevno smo se pa padašivali z Goričanci v Čepincaj.

Septembra smo svetili 5. obletnico doma. Prvi den

smo meli srečanje z vsejmi tistimi, stero so pomagali ali delali na tom, da bi se Slovenska iza v Monoštri leko zozidala. Drugi den smo meli »den odprtih vrat«, kama smo pozvali male pa starejše mlajše iz naši vrtcov, šaul pa odrasle tó.

Ka nam je projekt prineso? Na tej prireditivaje je dosti lidi (z Madžarske pa iz Slovenije) obrnilo pri nas, nas bole

spoznalo. Skauz leto smo večkrat bili na televiziji, v radioni, v cajtingaj kak ovak. Duna tv je naredla pauvórni film o borovom gostüvanji, na vsikšom programi je bila varaška televizija pa ekipa Slovenskih utrin kov, večkrat so prišli od slovenske televizije tó.

V naši novinaj (v vsakšoj drugoj številki) smo cejo leto meli rubriko »Spoznavajmo sosede«, tisti, stero je sto, je rejsan leko spozno obmejne

dge na obeh strani meje Porabje in porabske Slovence.

Od Phare programa smo za projekt dobili 42.321 eurov. Pri programaj smo delali vsi

Stare znanke so se srečali na državnem srečanju porabskih Slovencev.

delavci Zveze pa časopisa, administracijska in računovodska dela sva opravile *Brigita Korpič* in *Marijana Sukič*.

Če rejsan je pri Phare projektaj dosti papirov, dosti administracije, pisanja, računanja, se z dobro idejo splača kandidirati na razpisaj. Naslednji razpisi vöpridejo na začetki leta 2004. (O tom ste leko šeli v prejšnjaj številki Porabja.)

Ne zamidite jih!

M. S.

Lepošin Djanko

Gda sam ešče mali bijo, sam dostakrat čūjo, ka lūst-vo pravi eden drugomi: »Taši si kak Lepošin Djanko.«

Sprvuga sam nej vedo, za-ka pravijo tau, mislo sam, ka s tejm hvalijo koga. Sledkar sam začno spitavati starejšo lūstvo, naj mi povejo, sto je bijo te Djanko. Največ ji je samo telko znalo, ka je tau eden manjasti človek bijo, steroga je ešče gledati vtraga bilau. Najoslejdjnjin sam k sausedi ūšo, k Dožinarskomi Imraci, če oni kaj vejo od tauga. Srečo sam emo, zato ka so oni znali vse, ka je od Lepošinoga Djankona vedeti trbelo.

»Sto je bijo te Lepošin Djanko?« pitam Imraca.

»On je taši človek bijo, kakšoga v cejloj krajini nej bilau.«

»Zaka?«

»Zato, ka je on, tak kak pravijo, rejsan taši manjasti bijo, ka ga ešče gledati vtraga bilau. Emo je eden velki kalap na glavej dapa tistoga nikdar nej vzejo z glave, ešče je vejn s tistim na glavej spau tō. Vleti, gda je vroče, je venej na drvotini ležo, kalap si je na obraz potegnō, naj ma sonce ne sije v oči. Vzimi, gda je mrzlo bilau, te je pa pri peči sejdo cejli den. Če so drva dolazgorela, te si je kaput goravzejo pa si je skrajaj vseu k peči, dapa tau bi ma nej na pamet prišlo, ka bi drva prineso.«

* * * * *

Mati so ma dostakrat prajli: »Ka s teuv baude, če že mene nede.«

»Zaka, mati?« pita Djanko.

»Zato, ka tebe grinte zejo. Zdaj, gda se ti vsakši den molim, ka si zaperi noge, na mejsec si je samo gnauk zapereš.«

»Mati, vejpa če sam malo zamazani, tau ne boli, samo naj zdravdje mam.«

»Vej ti maš zdravdje, zato ka edno prkau ne ličiš tādale, od koga bi pa te betežen grato!«

»Vejpa, mati, dja sam že tašo zato čūjo, ka se je eden človek z globauncom mau-ro, gda je v posteli ležo,« pravi Djanko pa se tak vōftegnē v posteli, ka ma čunte vse praštijjo.

»Ka je? Samo ti je nej v lače zgrmalo?«

»Jaj, mati, ka tašo gučite, vejpa nej sam več malo dejte,« pravi Djanko pa brž goraskauči s posteale.

»Ka je? Te je stoj v rit pikno, ka tak skačeš? Uslejdjnjin si te tak skočo, gda si pri obedu zaspo pa ti je glava notra v vraučo grajovo župo šla-pnila.«

»Mati, enajjte, ka tašo gučite! Tisto je tak velka ne-vola bila. Tak sam si naus zežgo, ka je vse majirnati grato.«

»Če stoj z nausom šteje djesti, tistoma tak trbej,« se smejejo mati.

»Mati, ne smeje se! Vi ešče tū leko tak zopojdite. Bola neste tiste pečene krumče, ka že od gladi vse zvezjde vidim.«

»Tau dé tebi! Samo djesti pa spati, delati pa nej. Že sam ti parkrat pravla, ka baude s teuv, če mene več nede.«

»Vej nika že baude, mati, nika že baude,« pravi Djanko pa tak požira krumče, kak če bi ma je stoj vkraj sto vzeti.

Nej trbelo dugo čakati pa rejsan je tak gratalo, kak so mati prajli. Eden zranjek je zaman kričo Djanko mate-ri, naj ma prinese kafej, mati več nej gorstanila.

Putejm se je vrag skazo Djankona. Nej emo več hlapca, steri bi kauli njega skako. Tisto leto se je zima rano začnila. Konca novembra že tak mrzlo bilau, ka bi človek vūje najraj v žepki noso. Vsakšomi rami se je kadilo urau, samo Djankoni nej. Okna so že vse notra tak zmurnjena, kak če bi v rami niške nej živo. Eden den je saused prej ūšo pa je pogledno, če Djanko ešče žive.

»Gde si Djanko?« kriči, gda prej praga staupi. Stane pa posluša. »Ešče živiš?« kriči ešče gnauk.

»Ka je, sto me išče?«

»Dja sam, saused. Gde si?«

»Tū sam v kūnji,« kriči nazaj.

Gda saused notri v kūnjo staupi na kauli pogledne, skur na rit spadne. Tak vōgleda kūnja, kak gde je bojna bila. Na stauli so grdi piskri, eden na drugim vkūpžlūčani. V ednom talejri je pa špejk, dapa tak plesnivi, kak če bi maček sejdo v talejri.

»Mati boža v nebesa! Ka je pa tū?« pravi sam sebi saused. »Gde si Djanko?«

»Kelkokrat naj ešče povejm, ka sam tū,« kašla Djanko.

Te vidi saused, ka Djanko v posteli pod dunjov leži pa samo oči se ma vōvidijo. V kūnji je tak mrzlo bilau, ka se je spar vido, kak je človek saupo.

»Zaka ne nalagaš?«

»Vejpa ranč nej mrzlo!«

»Ka nej mrzlo? Nauri si? Pogledni okna, vse so notraz-murnjena. Za pau vōre nazaj pridem pa če nede toplo, te povejm popi, naj pride es.«

»Zaka trbej es popa?«

»Zato, naj ti da slejdnjo maza-nje. Dva, tri dni pa tak zmurneš.«

»Aj, tau je samo norija,« pravi Djanko.

»Na mo' dūšo, ka povejm popa.«

»Tau nej istino,« pravi prestrašeno Djanko.

»Vej 'š vido,« pravi saused pa dvera fejst notrazalopna.

»Te kalavin, te mi tau napravi!« se čemeri Djanko.

»Te napravi!«

Brž goraskauči, lūknjaste štromfe si gorapotegnē pa v veltje črejevle notra stau-pi. Gda vō na dvor pride, te vidi, ka so drva nej vkūz-žoagana.

»Ka naj zdaj delam?« si brodi. »Ka naj zdaj delam? Vrag de v tau mrzi žago!« »Vidiš, žena,« pravi saused za edno vōro, »kak se Djankona urau kadi. Dobro sam ga postrašo. Prej mo ūšo pa ga poglednem, kak kūri.«

Skur je notra v dvera pōno z glavauv, gda je notra sto stau-piti na kūnjina dvera.

»Ka drek si pod dvera sklau, ka ne more notra?« se derē.

»Čakaj malo včasini 'š leko ūšo.«

Nika je spraštjalo pa so se dvera odprla.

»Mati boža v nebesaj! Tašo sam pa ešče v življenji nej vido,« pravi saused. »Ka ti delaš?«

»Nalagam, ne vidiš,« pravi Djanko pa kusto vejko malo tadala potisne, notra v odjen.

»Na, zdaj si dola morem se-sti, zato ka tašo več v življenji nemo vido.«

»Tau leko,« se smeje Djanko.

Tista drva, ka so venej na dva-ri bile, je tak notra zvlačo v kūnjo, kak so duge bile. Cejla kūnja je z dugi-mi, kustimi vejkami bila puna. Prijo je vejko, notra go je v špajat djaup kak je gorejla, tak go je notra v špajat tisko.

»Vidite, kak je dobro tau. Nej se trbej mantrati z žaganjom,« se smeje Djanko. »Vsakši me je za nauroga držo pa itak sam dja tau vō-najšo.«

Tak se je vidlo tau nalaga-nje Djankoni, ka je eden za drugim tisko notra vejke v špajat, ranč tau nej vzejo vpamat, ka je saused že do-mau odišo.

* * * * *

»Te je zdaj Lepošin Djanko manjasti bijo ali čeden?« pitam Dožinarskoga Imraca.

Imrac se samo smejejo.

»Vejš ka, idi domau pa ti tū tak nalagaj kak Lepošin Djanko. Vej ti mati povej, če si manjasti ali čeden pa 'š te vedo.«

K. Holec

BERITE PORABJE

OTROŠKI

Iz lade moje stare mame

Duga lehta je najviše na brgej. Male vesi stau ram od moje stare mame. Že se je skur vküper začo sinjavati. Pri srcej me je stisnilo in pravo sam si, ka tou ne smem dopistiti. Zavolo nje pa zavolo sebe to nej. Tak sam se kujk deli vzeu in si obečo, ka ga vred vzemem, té njeni ram. V tom deli sam gori na podi najšo njeno lado, ranč takšo, v steroj so inda svejta lidge nut skladali vse fele stvari. Moja stara mama je bila ranč takša in v ladi sam najšo...

Beigli

V ladi moje stare mame sam nej najšo beigli, liki sam najšo edno makovo glavico pa eden trno lejpi orej. Malo po tistom pa eske njeno irko, kama je nut napisala recepte za vsefele gestija. Obračo sam list za listom, kama je z indašnjim perom tak žmano vse taraztumačeno, ka sam eske kuman požiro sline. Eske prdišo sam to, če vörvlete ali nej. Najšo sam krumplovi gulaž, dinko kašo z grbanjami, dödöle, repove retashe, raji kukarčen šterc, krvavi šterc, hurke, eske dosta drugoga in ka me je najbolje v nousi zaštrgetalo, so bili beigljene. Nej samo v nousi, eske v lampaj sam čuto žmaj po toj pogaci, stero je niške nej naredo tak dobro kak ranč moja stara mama. Tak je gučo moj oča pa njegvi oča pa dja to tak pravin.

Ta sam prešto, kak se dela beigli:

„Vzemen si pou kile domanje mele. Gor na njou dejem male jalajčke margarine, mora je biti pou menje od pou kile. Kuj dejem v cukranom mleki genjeni kvas pa eske dva žučaka od domanji djač, ranč telko osolim, kak če bi si osolila talejr župe, eno štirikrat več cukra pa telko mleka, kelko dē špicera v posanco. Na, zdaj pride velko delo. Vse tou vküper trbej omejsiti. Dapa mejsiti trbej ranč telko časa, ka testou grata dobro, ka ga po tistom leko zvalekam. Vse tou pa je nej nika vredno, če na tou testou nika kuj ne dejem. Testou zdaj naj malo počivle, za té čas pa na rokou semlete oreje vküper zmejšam z mlekom pa eske leko kuj dejem malo ostrugane citronove lupinje ali pa malo vanilije, naj bole dene. Na, v roke vzemem valek, testou raznok zvalekam, na takšoga pa gor dejem oreje, leko mak to, leko pa vse vküper zmejšano. Po lom tou vküper zamotam, namažem z djačcom, malo spikam z vilcami pa beiglini pistim naj si eske malo počine. Po tistom ga dam peči. Nej v novu špajati na elektriko, liki v krušno peč, ka se tam bar inouk boukše speče kak pa v špajeti. Beigli nej sloboudno gesti trno vroučoga, ka leko komi črvou gor pouči.

Tak je od toga pisala moja stara mama. Sto njoj je tou pripovedjo, ali se je navčila pri svojoj mami, tou ne vejm. Vejm pa, kak so mi sline prišle v lampe, gda sam tou prešto, ka sam brž odišo k prvoj sousedici doma našim brgom. Vedo sam, ka je trno dobra kujurca pa ka pri nji podaj eske majo krušno peč. Pod nous sam njoj potisno recept od stare mame pa jo pito, če mi naredi beigli.

- Vej pa ranč tak, kak je tvoja baba beigli pekla pa kak je nut spisala, ranč tak je gja to delam. Vej ti ga pa spečem, ka svetki kuj dejo, - se mi majala pa si popravljala vacalejk pod bradom.

Že je trno kmica bila, mi je prinesla v mali leneni prt poviti beigli. Nika je nej škela čuti od pejnec, liki mi je samo prajla, naj njoj prt nazaj prinesen, gda mo čas emo. Pa mi je eske prajla, boug žegnaj, dja pa njoj nazaj boug plati. Raznok sam djaou prt, gleda friško pečeni beigli. Ranč takše lepše farbe je biu kak od moje stare mame, ranč tak se mi je potegno nut v nous kak njeni. Vzeu sam nož in ga vrez. Ranč takši je biu od znoutraj, kak sam poumno njenoga. Falat sam vzeu v rokou. Dugo sam ga gleda pa prdišo. Vgrizno sam vanga. Trno dober beigli, sam si brodo, rejsan trno dober, dapa moja stara mama je vejdlja narediti boukšoga. V tou sam gvüšen.

Ne vejm, zakoj sam nigdar nej djou boukši beigli, kak ga je vejdlja narediti moja stara mama. Vejdrikr zavolo njeni rouk ali pa zavolo vsega, ka mi je bila.

Miki Roš

Izlet v Prekmurje

Učenci, ki smo v prejšnjem šolskem letu tekmovali v slovenščini ali bili v kakšnem slovenskem taboru, smo lahko šli na izlet v Prekmurje, ki je bil 10. oktobra.

Skozi Verico smo se peljali z autobusom čez mejo. Prva postaja je bila Murska Sobota. Tam smo se spoznali z vodičem, ki nas je spremljal po poti. Ogledali smo si spomenik Zmage v parku, potem evangeličansko cerkev in grad. Pozneje smo šli do Mure in smo se peljali z brodom na drugo stran. Potem smo si ogledali Babičev mlin. Ko smo prišli v Lipovce, smo obiskali enega rokodelca, ki izdeluje izdelke iz slame. V Bogojini smo obiskali katoliško cerkev. To je delo Jožeta Plečnika. Ko smo si vse to ogledali, smo postali zelo lačni. Kosilo je bilo v restavraciji na kmečkem turizmu. Malo smo še nakupovali, potem smo se pa peljali domov. Zelo dobro sem se počutila.

Tamara Škaper
Gimnazija Monošter

10. oktobra smo šli na enodnevni izlet v Prekmurje. Izlet je organizirala Zveza Slovencev.

Mejo smo prestopili na Verici. Prva vas po prestopu meje je bila Čepinci. V Murski Soboti smo se ustavili najprej. Na avtobusni postaji smo čakali turističnega vodiča, potem smo se napotili na ogled mesta, spomenika Zmage in evangeličanske cerkve. Ogledali smo si tudi grad. Ko smo si ogledali kulturne spomenike, smo se vsedli v avtobus in se peljali k reki Muri. Z brodom smo se peljali čez in nazaj. Vožnja mi je bila zelo všeč. Pot smo nadaljevali k mlinu. Ta mlin še danes funkcioniira. Mlinsko kolo žene voda in tako zmeljejo pšenico. Kdor je hotel, je lahko kupil moko. Potem smo šli do Lipovcev. Zelo zanimivo je bilo, kar smo tam videli, ročna dela iz slame. Možnost smo dobili za nakupovanje teh izdelkov. Meni so bila ročna dela iz slame zelo všeč. Kosilo smo imeli na turistični kme-

tiji v Bogojini. Po kosilu smo si ogledali cerkev, ki je okrašena s keramiko. Po načrtih Jožeta Plečnika so zgradili cerkev v letih 1924-1927. Cerkev so večkrat prezidali. Moravske Toplice smo si ogledali samo iz avtobusa. Pot smo nadaljevali proti Murski Soboti. Turističnem vodiču smo se zahvalili za lep dan. Upam, da bom še večkrat potoval po Sloveniji in si pridobil nova znanja o njej.

Gabor Holec
Gimnazija Monošter

Učenci porabskih šol smo dobili »darilo«. Tisti dijaki, ki smo sodelovali na tekmovanju »Vse o Prekmurju«, smo lahko šli na izlet v Prekmurje. Potovalni cilj je bilo Pomurje. Zjutraj je krenil avtobus proti Sloveniji. Državno mejo smo prestopili na Verici. Potem smo se peljali naravnost v Mursko Sobotu. Tam smo dobili vodiča, ki nam je predstavil znamenitosti. Najprej smo si ogledali spomenik Zmage v parku. Potem smo bili v evangeličanski cerkvi. Zelo lepa je bila. V Murski Soboti živi precej evangeličanov. Nasproti evangeličanske cerkve je grad. Zelo zanimivo je bilo, da so tista okna, ki gledajo proti cerkvi, pokrita. Vprašali smo vodiča, zakaj je tako. Vodič nam je razložil, da ljudje, ki so živeli v gradu, so bili rimskokatoličani in niso hoteli videti evangeličanske cerkve. Malo smo se sprehajali in smo krenili proti Muri.

Tam smo se peljali z brodom čez Muro in nazaj. Potem smo si ogledali mlin na Muri, ki še danes deluje. Peljali smo se v Lipovce k eni družini, ki izdeluje ročne izdelke iz slame. Meni je bilo zelo všeč, bili so mali venci na vrata, cvetlice, vrči, vse iz slame. Kdor je hotel, si je lahko kupil kakšen spominček. Potem smo se peljali v Bogojino. Tam smo dobili kosilo. Bogojina je večje krajevno središče. Spada med najstarejša prekmurska naselja z bogato kulturno tradicijo. Tukaj je srednjeveška cerkev, ki je bila večkrat

KOTIČEK

prezidana, na njenih temeljih je arhitekt Jože Plečnik zgradil znamenito cerkev. Delal je z zanimivimi gradbenimi materiali, marmorjem, lesom, keramiko. Malo smo se še sprehajali in smo si ogledali okolico. Potem smo se zbrali in vrnili domov.

Zelo sem vesela, da sem lahko šla na ta izlet in sem videla to lepo pokrajino in njene zanimivosti.

Erika Dončec
Gimnazija Monošter

10. oktobra smo šli dijaki, ki se učimo slovenščino in smo sodelovali na taboru ali na tekmovanju, v Pomurje. Učenci z gornjeseniške in števanovske osnovne šole in dijaki iz gimnazije smo se peljali na izlet z avtobusom.

V petek zjutraj ob osmih smo krenili iz Monoštra. Mejo smo prestopili na Verici. Ob devetih smo prispeli v Mursko Sobotu. V parku smo si ogledali spomenik Zmage. Potem smo šli v evangeličansko cerkev in v grad. Na Muri smo se vozili z brodom in videli mlin, kateri še dela. V vasi Lipovci smo videli, kako se delajo predmeti iz slame. Nekateri so poskusili tudi sami delati, nekateri so kupovali. Peljali smo se naprej v Bogojino. Okusno kosilo smo imeli na kmečkem turizmu Puhan, kjer smo lahko poskusili domači kruh iz prave kmečke peči in domači jabolčni sok. Ogledali smo si Plečnikovo cerkev.

Na izletu smo se zelo dobro počutili. Hvala lepa organizatorju Zvezi Slovencev, to je bila lepa nagrada.

Denež Pint
Gimnazija Monošter

MLAŠEČI

KAUT

Monošter: prva predstavitev lani ustanovljenega društva

Ustvarjanje ozračja prijateljstva med Slovenijo in Madžarsko

Na dan, ko je na Goričkem (in v Sloveniji) zapadel prvi sneg te zime (točneje, še jeseni), je bil v Monoštru uvodni dogodek lani ustanovljenega Društva slovensko-madžarskega prijateljstva. V društvu -predsednik je Jože Hirnók, sicer predsednik Zveze Slovencev na Madžarskem - so morali najprej urediti formalne zadeve, kot je denimo registracija in šele potem začeli uresničevati program. Poudarek je, kot pravi prvi in sedaj upokojeni slovenski veleposlanik na Madžarskem Ferenc Hajós iz

ske Milan Kučan in Árpád Göncz. Za uvod v prvo predstavitev je bil literarni nastop pesnice Judit Zágorac Csuka iz Lendave, nato pa so odprli razstavo del akademskega kiparja Ferenc Király in slikarja Jožeta Gyečeka iz Monoštra. Za začetek predstavitev je bil obisk z obeh strani meje dovolj soliden, med gosti pa sta bila tudi župan mestne občine Monošter Tibor Viniczay in slovenski generalni konzul Marko Sotlar. Literarno ustvarjalnost Judit

del v slovenski jezik (in tudi obratno), zato so se pri založbi odločili za dve novi zbirki, in sicer zbirko Mostovi na meji, kjer so izšli v prevodu Marie Millas Slepici na zemljevidu in zbirko Novi mostovi - tu so v prevodu Jožeta Hradila izdali tudi roman Sándorja Márai,

tili poezijo Judit Zágorac Csuka v doživeti interpretaciji Ilone Szekeres v izvorniku in recitaciji Branka Pintariča v slovenskem jeziku. Dejan Fras pa je s harmoniko poskrbel za glasbeno spremljavo. V razstavnem prostoru pa se predstavljata z izborom del

lomila marsikatera veja. Pogled na goričko in porabsko pokrajino v sončnem popoldnevu pa je bil res čudovit. Prijetno razpoloženje v naravi je lepo dopolnilo prizadevanju ljudi različnih poklicev, da prispevajo drobec v snovanje dobrih odnosov med narodo-

Pesnica Judit Zágorac Csuka in urednik Franci Just.

*Akademski kipar Ferenc Király iz Lendave, Jožef Gyeček iz Monoštra, predsednik društva, ki predstavlja domačega slikarja in nekdanji veleposlanik Ferenc Hajós iz Lendave, ki je govoril o velikem ustvarjalnem opusu in številnih Királyevih razstavah v Sloveniji, na Madžarskem in v svetu.

Lendave „v ustvarjanju ozračja prijateljstva med Slovenijo in Madžarsko; med Slovenci in Madžari, ne glede na to, na kateri strani meje živijo. Čeprav je temeljni poudarek na kulturi, sem prepričan, da bomo vzpodbujali tudi gospodarsko sodelovanje, kajti med člani je več uglednih gospodarstvenikov.“ Častna članica društva sta tudi bivša predsednika Slovenije in Madžar-

Zágorac Csuka je predstavil Franci Just, urednik Založbe Franc-Franc, kjer je izšla pred nedavnim njena najnovejša pesniška zbirka v slovenskem jeziku *Slepici na zemljevidu* (o predstavitvi knjige na madžarskem veleposlaništvu v Ljubljani smo pisali v prejšnjem Porabju, op. pisca). Urednik knjige Franci Just je poudaril vlogo in pomen prevajanja madžarskih literarnih

Sveče so dogorele. Judit Zágorac Csuka ni samo uveljavljena pesnica v madžarskem jeziku (s prvim prevodom Marjance Mihelič v ognjenem kresu, 2001), ampak tudi prevajalka slovenskih literarnih in publicističnih del v madžarski jezik in publicistka. Počne prav to, za kar je tudi bilo ustanovljeno društvo slovensko-madžarskega prijateljstva. Obiskovalci so lahko začu-

domači slikar Jožef Gyeček in lendavski akademski kipar Ferenc Király. Slikarja je predstavil kar predsednik društva Jože Hirnók, manj o delih in bolj o kiparju pa je govoril Ferenc Hajós.

Če sem začel s snegom, naj tako tudi zaključim: bela otroška radost ni presenetila samo voznikov, marveč tudi drevesa, ki niso pravočasno spustila listov, zato se je pod težo od-

ma, ki že zdaj bolj živita drug z drugim kakor drug ob drugem, po formalni ukinitvi meje pa bo - upamo optimisti - tega sožitja, sodelovanja in sozvočja še več. **eR**

NIKA ZA SMEJ

Operacija

Anuška je že dolgo betežna, doktor ji zaman guči, ka tau on ne more zavrčati, mora v špitale titi. Po dugom cajti je Anuška privolila pa je ušla v špitale. Tam so pa prajli, ka go tak nagnauk trbej operirati. Že telefonirajo možej, ka te pa te baude operacija. Anuškin mauž Lorenc je tistoga ipa nut telefoniro v špitale, gda so

Anuško rezali. Telefon nut zakapčijo k profesori, steri go operira. Profesor etak pravi: »Gospaud, že smo skurok kreda z operacijov, vse je vredi.«

Lorenc je rad pa etak pravi profesori: »Gospaud profesor, nej vam je eške malo cvörna ostalo, s sterim ste rano vküp šivali? Ka če ja, lepau prosim, mojoj dragoj Anuški lampe tü malo vküp zašite.«

Popodneva

Mali Adam v vrtec odi. Vzgojiteljica eden den mlajše vči, kelko talov ma eden

den pa kak je zovemo. Etak pravi malomi Adami: »Adam, ka je te, gda ti gor stanaš pa te mati pripravla za vrtec?«

Adam pravi, ka je te buma žmetno. Njega trikrat trbej goniti, pa te ga mati itak mora vönesti s posteale.

»No pa ka je te etakšoga reda, kak pravimo?«

Adam si malo premišlava pa pravi, ka je te zranjek. Zdaj vzgojiteljica tadala spitava: »Adam, ka je pa te, gda obed gejmjo pa po tistim malo počivat de-mo?« Adam zdaj včasini vövdari:

»Te je podne.«

»Fajn, fajn, Adam. Sploj si čeden. No pa te popodneva ka pride?«

Adam je na tau tü kreda pa včasini pravi: »Popodneva k nam pride moja botra pa mi za božič darilo prinese.«

Samo zatok skrb mejte

Hugo je etognauk k doktoru ušo pa ga je etak pito: »Gospaud doktor, če je človek nauri, tau od njega drugi tü leko dobijo?«

Doktor pa: »Ja, tau je tak, ka baugše, če te pazili. Dosta ne ojdte med ljudami.«

Porabje

ČASOPIS SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Izhaja vsak drugi četrtek

Glavna in odgovorna urednica **Marijana Sukič**

Naslov uredništva:
H-9970 Monošter,
Gardonyi G. ul. 1,
p.p. 77,
tel.: 94/380-767
e-mail:
porabje@mail.datanet.hu
ISSN 1218-7062.

Tisk:
SOLIDARNOST D.D.
Arhitekta Novaka 4
9000 Murska Sobota
Slovenija

Časopis izhaja z denarno pomočjo Urada RS za Slovence v zamejstvu in po svetu ter Javnega sklada za narodne in etnične manjšine